

รายงานสำหรับผู้บริหาร

เครือข่ายการติดตามตรวจสอบการตกสะสมของกรดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง (EANET)

เป้าหมาย พลสำเร็จ และ ทิศทางในอนาคต

EANET

รายงานฉบับนี้ได้จัดทำขึ้นโดยการรวบรวมข้อมูลจากรายงาน และข้อมูลจากการติดตามตรวจสอบภายใต้เครือข่ายการติดตามตรวจสอบการตกสะสมของกรดในภูมิภาคเอเชียตะวันออก (EANET) รวมถึงข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามเนื้อหาของเอกสารฉบับนี้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับมุมมอง นโยบาย หรือข้อคิดเห็นของประเทศและองค์กรที่เข้าร่วมในเครือข่ายการติดตามตรวจสอบการตกสะสมของกรดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกแต่อย่างใด

รายงานสำหรับผู้บริหาร

เครือข่ายการติดตามตรวจสอบการตกสะสมของกรดในภูมิภาคเอเชียตะวันออก (EANET)

จัดพิมพ์และเผยแพร่โดย

สำนักจัดการคุณภาพอากาศและเสียง
กรมควบคุมมลพิษ
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
92 ซอยพหลโยธิน 7 ถนนพหลโยธิน
แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 0 2298 2393
โทรสาร 0 2298 2392

แปลและเรียบเรียง

ส่วนคุณภาพอากาศในบรรยากาศ
สำนักจัดการคุณภาพอากาศและเสียง
กรมควบคุมมลพิษ

แปลจาก

Report for Policy Makers
on Acid Deposition Monitoring Network in East Asia (EANET)
“Goals, Achievements and Way Forward”

ออกแบบและจัดพิมพ์โดย

บริษัท ไทยกราฟิคแอนด์พริ้นท์ จำกัด
โทรศัพท์ 0 2736 0612-3
โทรศัพท์ 0 2736 0614

คำนำ

โดยผู้อำนวยการภูมิภาคและตัวแทน UNEP

สืบเนื่องจากข้อเสนอแนะในการประชุมสุดยอดผู้นำเรื่องปัญหามลพิษทางอากาศข้ามแดน ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร สหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล ในปี พ.ศ. 2535 ได้นำไปสู่ความพยายามในการจัดตั้งเครือข่ายการติดตามตรวจสอบการตกสะสมของกรดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง (Acid Deposition Monitoring Network in East Asia : EANET) โดยในปี พ.ศ. 2536-2540 ได้มีการประชุมผู้เชี่ยวชาญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง เพื่อหารือประเด็นความร่วมมือและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเกี่ยวกับการดำเนินการเพื่อรับมือกับปัญหาการตกสะสมของกรด ต่อมาในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2541 ที่ประชุมระดับรัฐบาลครั้งที่ 1 ของ EANET ณ เมืองโยโกฮาม่า ประเทศญี่ปุ่น ได้มีมติให้เริ่มดำเนินการขั้นเตรียมการ (preparatory phase) โดยมีประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเข้าร่วมทั้งสิ้น 10 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น มาเลเซีย มองโกเลีย ฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) สหพันธ์รัฐเซีย ประเทศไทย และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2543 ที่ประชุมระดับรัฐบาลครั้งที่ 2 ของ EANET ได้เห็นผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินการกิจกรรมขั้นเตรียมการ จึงมีมติให้เครือข่ายดำเนินการติดตามตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง (regular basis) เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2544 ทั้งนี้ ประเทศกัมพูชาและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้เข้าร่วมใน EANET ในปี พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2545 ตามลำดับ

การจัดตั้ง EANET ถือเป็นส่วนสำคัญในการริเริ่มความร่วมมือระดับภูมิภาคของกลุ่มประเทศเครือข่าย (participating countries) เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันถึงสถานการณ์การตกสะสมของกรด และจัดเตรียมข้อมูลประกอบการตัดสินใจสำหรับผู้บริหาร จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า ประเทศเครือข่ายสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าเราจะสามารถร่วมกันพัฒนา EANET อย่างต่อเนื่องต่อไป

รายงานสำหรับผู้บริหารฉบับนี้ จัดทำขึ้นในช่วงเวลาที่เหมาะสมและมีความสำคัญต่อประเทศเครือข่าย เมื่อตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของกิจกรรมภายใต้ EANET ผู้บริหารควรให้ความสำคัญและเพิ่มบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของ EANET ทั้งในระดับประเทศและในระดับนานาชาติ

สุเรนดรา ชเรศธา

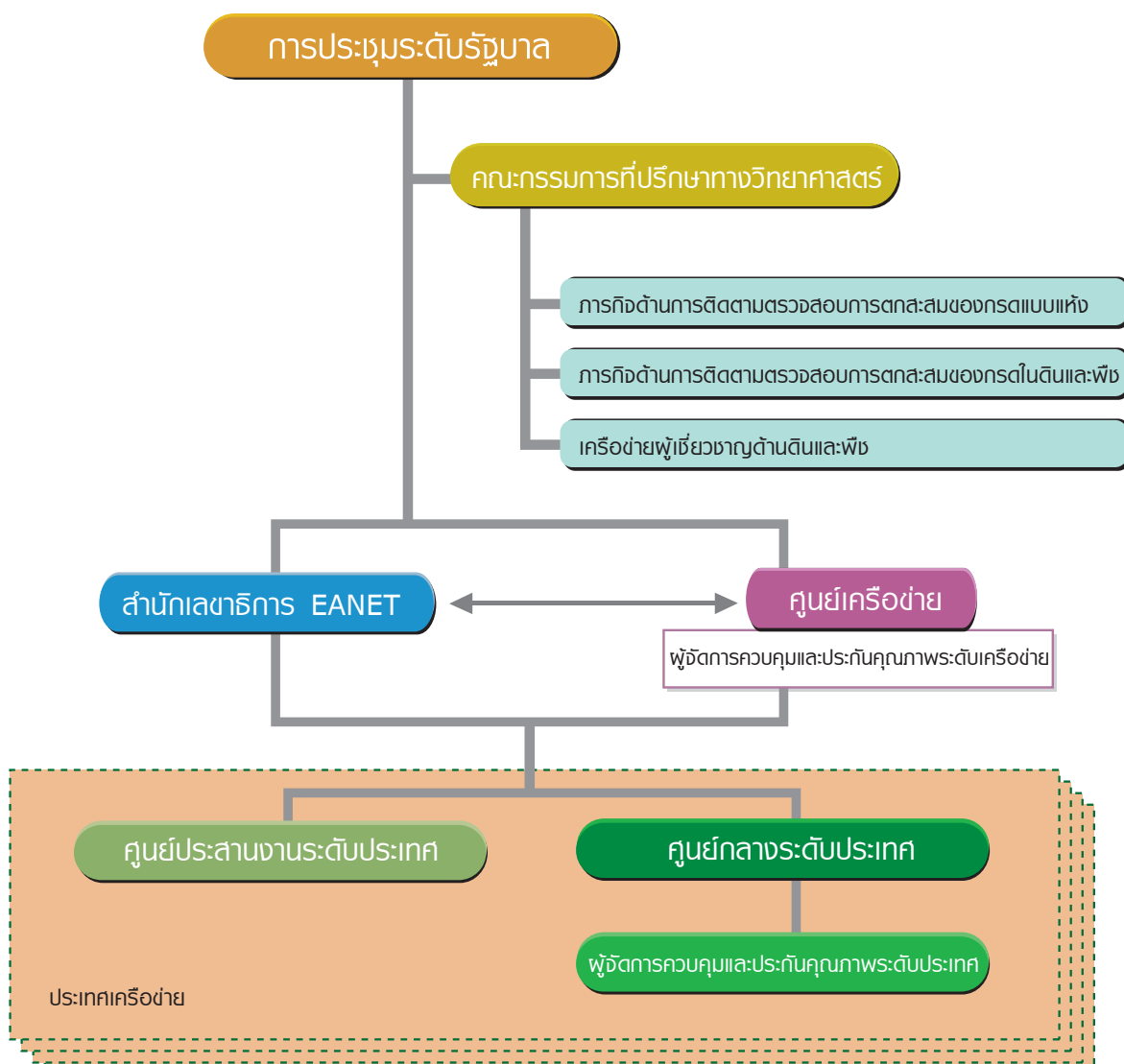
ผู้อำนวยการภูมิภาคและผู้แทน

โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNEP)

กรอบการดำเนินงานของ EANET

ภายใต้กรอบการดำเนินงานของ EANET การประชุมระดับรัฐบาล (Intergovernmental Meeting : IG) ได้กำหนดนโยบายและจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Advisory Committee : SAC) สำนักเลขาธิการ (Secretariat) และศูนย์เครือข่าย (Network Center : NC) เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของเครือข่าย โดยการติดต่อประสานงานและส่งเสริมให้เกิดความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับศูนย์ประสานงานระดับประเทศ (National Focal Points) ศูนย์กลางระดับประเทศ (National Centers) และผู้จัดการการควบคุมและประกันคุณภาพระดับประเทศ (National QA/QC Manager) ของประเทศในเครือข่าย

โครงสร้างองค์กรของ EANET (Organizational Chart of EANET)

สารบัญ

คำนำโดยผู้อำนวยการภูมิภาคและผู้แทน UNEP	1
กรอบการดำเนินงานของ EANET	2
โครงสร้างองค์กรของ EANET	2
สารบัญ	3
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	5
1. บทนำ	6
1.1 กลไกการตกสะสมของกรด	6
1.2 ปริมาณการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลเพิ่มขึ้น	7
1.3 แนวโน้มความเป็นกรด-ด่าง และการตกสะสมของกรด	8
1.4 ผลกระทบจากการตกสะสมของกรดต่อระบบนิเวศ	9
1.5 ปัญหามลพิษทางอากาศข้ามแดนอื่นๆ	11
2. เครือข่ายการติดตามตรวจสอบการตกสะสมของกรดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง (EANET) และความสำเร็จของการดำเนินงานที่ผ่านมา	12
2.1 ความเป็นมาของ EANET	12
2.2 วัตถุประสงค์ของ EANET	12
2.3 กิจกรรมหลัก	13
2.4 ผลสัมฤทธิ์	14
3. แนวทางการบูรณาการ	16
3.1 การพัฒนาปรับปรุงกิจกรรม	16
3.2 มาตรการควบคุม	17
3.3 มาตรการด้านการเงิน	17
3.4 เทคโนโลยีทางเลือก	17
4. กรอบนโยบายและทิศทางในอนาคต	18
4.1 กรอบความร่วมมือ	18
4.2 การสนับสนุนด้านการเงิน	19
4.3 บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร	19
เอกสารอ้างอิง	21

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างรวดเร็ว ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ได้ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศเพิ่มสูงขึ้นทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาคซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในอนาคตอันใกล้ได้หากไม่มีการประสานความร่วมมือเพื่อบริหารจัดการคุณภาพอากาศในระดับภูมิภาค

การเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิลในภาคอุตสาหกรรมและภาคการขนส่งเป็นสาเหตุหลักของมลพิษทางอากาศที่เกิดจากมนุษย์ ในปี พ.ศ. 2545 พบว่าการใช้พลังงานพื้นฐานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับ 2.5 พันล้านตัน (เทียบเท่าน้ำมันดิบ) โดยพลังงานหลักที่ใช้คือถ่านหินคิดเป็น 38% ของปริมาณพลังงานทั้งหมด คาดว่าการใช้พลังงานพื้นฐานในภูมิภาคฯ ในปี พ.ศ. 2573 จะเท่ากับ 4.7 พันล้านตัน (เทียบเท่าน้ำมันดิบ) หรือเพิ่มขึ้นประมาณ 2 เท่าเมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2545 การใช้พลังงานที่สูงขึ้นทำให้ปริมาณการตกสะสมของกรดเพิ่มสูงขึ้นด้วย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศอย่างรุนแรงได้หากไม่มีการนำมาตรการที่เหมาะสมมาใช้

การตกสะสมของกรดเป็นปัญหาที่สำคัญระดับภูมิภาคซึ่งจำเป็นต้องมีความร่วมมือในการประเมินสถานการณ์ การศึกษาวิจัย และการกำหนดมาตรการควบคุม เช่น ในปี พ.ศ. 2522 ทวีปยุโรปประสบความล้มเหลวในการริเริ่มความร่วมมือภายใต้อนุสัญญา “Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution (CLRTAP)” ในขณะที่ภูมิภาคเอเชียกลุ่มประเทศอาเซียนได้ร่วมกันจัดตั้งข้อตกลงอาเซียน

เพื่อแก้ไขปัญหามลพิษจากหมอกควันข้ามแดนและกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้ได้ดำเนินโครงการแก้ปัญหามลพิษทางอากาศข้ามแดนภายใต้ปฏิญญา “Malé Declaration” นอกจากนี้โครงการ “Long-Range Transboundary Air Pollutants (LTP)” ได้ก่อให้เกิดความร่วมมือในการศึกษาวิจัยเพื่อวิเคราะห์ถึงสถานการณ์มลพิษทางอากาศข้ามแดนใน 3 ประเทศของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ

การจัดตั้ง EANET ถือเป็นส่วนสำคัญในการริเริ่มความร่วมมือระดับภูมิภาคของกลุ่มประเทศเครือข่ายเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจถึงสถานการณ์การตกสะสมของกรด และจัดเตรียมข้อมูลประกอบการตัดสินใจสำหรับผู้บริหาร ทั้งนี้ควรมีการพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมการติดตามตรวจสอบและศึกษาวิจัยของ EANET อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านความถูกต้องของข้อมูล และการเพิ่มจำนวนสถานีติดตามตรวจสอบเพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค

ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำสนับสนุนการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างความตระหนักถึงปัญหาการตกสะสมของกรด และการส่งเสริมสนับสนุนการริเริ่มในระดับประเทศและระดับภูมิภาค เพื่อให้เกิดมาตรการจัดการกับปัญหาการตกสะสมของกรดอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ผู้บริหารอาจพิจารณาความเป็นไปได้ในการเสริมสร้าง EANET ให้มีความเข้มแข็งต่อไปโดยการจัดทำข้อตกลงระดับภูมิภาคที่เหมาะสม และควรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของ EANET ทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ

1. บทนำ

1.1 กลไกการตกสะสมของกรด

การเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิล เช่น น้ำมัน และถ่านหิน ในโรงงานอุตสาหกรรมและโรงไฟฟ้า รวมถึงยานพาหนะต่างๆ ก่อให้เกิดการระบายก๊าซออกไซด์ของซัลเฟอร์และก๊าซออกไซด์ของไนโตรเจนสู่บรรยากาศพร้อมกับสารมลพิษอื่นๆ เมื่อก๊าซดังกล่าวทำปฏิกิริยาทางเคมีกับสารประกอบอื่นๆ ในบรรยากาศจะเปลี่ยนรูปไปเป็นกรดซัลฟูริกและกรดไนตริกและตกลงสู่พื้นดินห่างจากแหล่งกำเนิด ปรากฏการณ์นี้เรียกว่า “การตกสะสมของกรด” ประกอบด้วย 2 กระบวนการ ดังนี้

- การตกสะสมแบบเปียก (wet deposition)

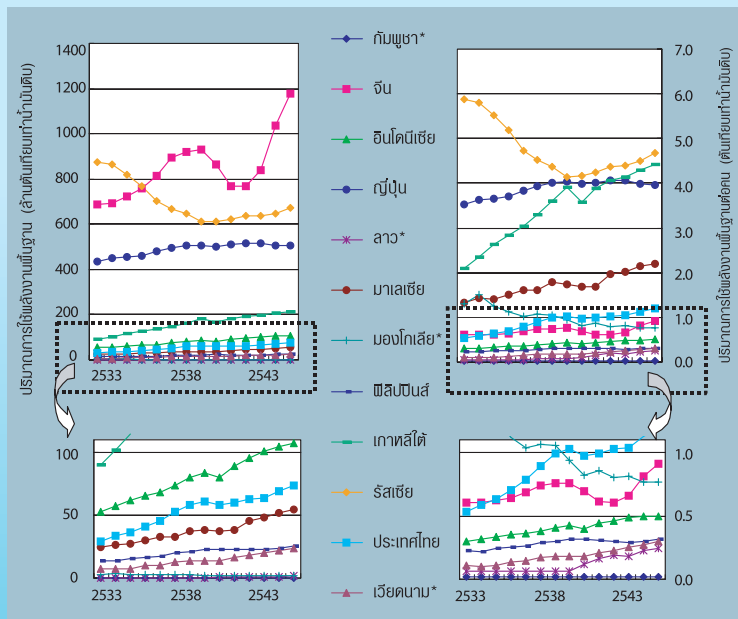
เป็นกระบวนการซึ่งสารกรตรวมตัวกับก้อน
เมฆ แล้วตกลงสู่พื้นดินและแหล่งน้ำในรูปของ
น้ำฝน หิมะหรือหิมอก หากมีปริมาณสารกรด
ละลายอยู่มากจะทำให้ น้ำฝน หิมะหรือหิมอกที่
ตกลงมาีความเป็นกรดสูงหรือที่รู้จักกันดีใน
ชื่อ “ฝนกรด”

- การตกสะสมแบบแห้ง (dry deposition)
เป็นกระบวนการซึ่งสารกรดที่แขวนลอยใน
บรรยากาศตกสะสมลงสู่ผิวดิน แหล่งน้ำ
สนามหญ้า ต้นไม้ สิ่งก่อสร้างต่างๆ หรือแม้แต่
เข้าสู่ระบบทางเดินหายใจของมนุษย์ ทั้งในวัน
ที่ท้องฟ้าปลอดโปร่งหรือมีเมฆมาก

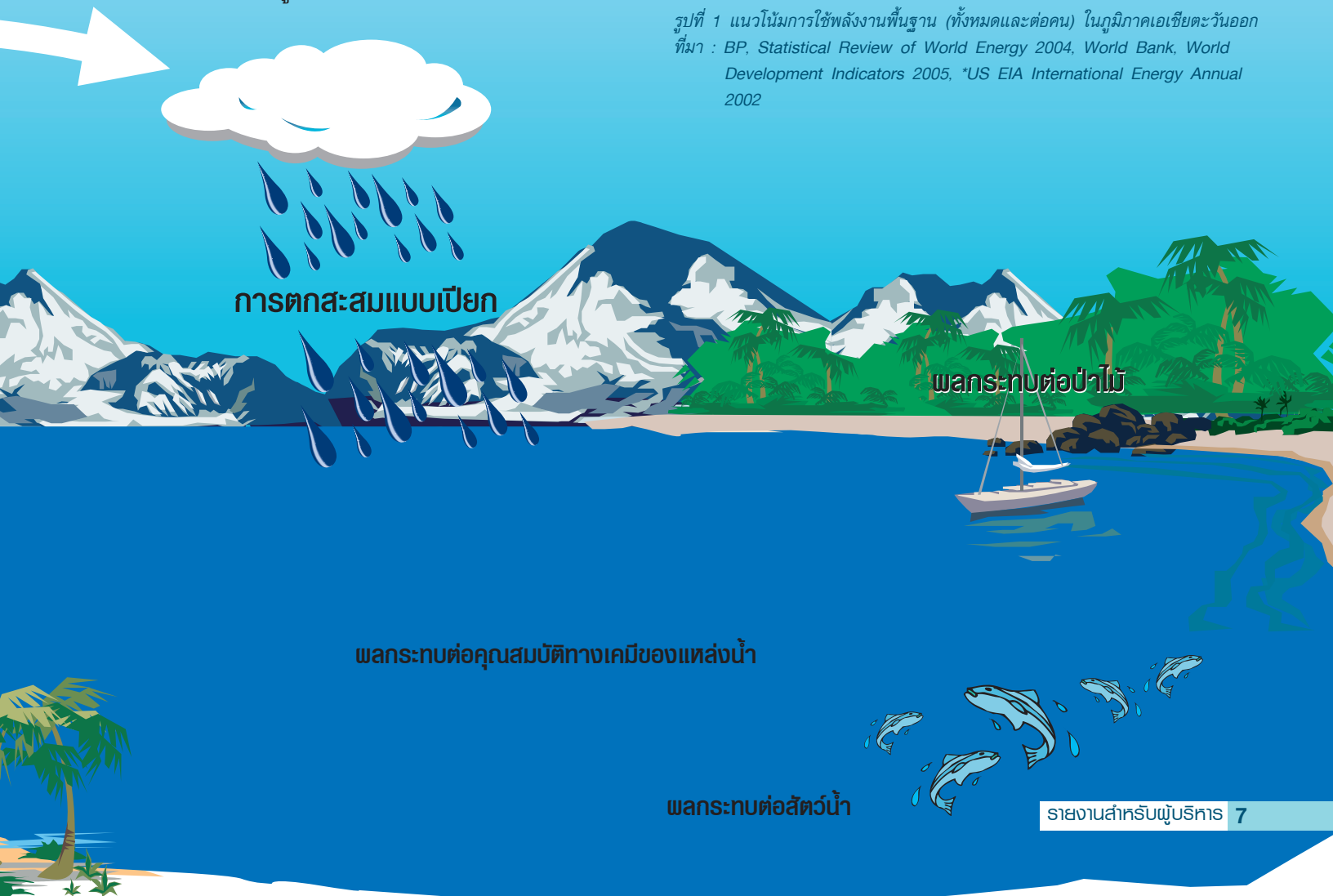

1.2 ปริมาณการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลเพิ่มขึ้น

การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการใช้พลังงานพื้นฐานในภูมิภาคนี้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี พ.ศ. 2545 พบว่าการใช้พลังงานพื้นฐานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เท่ากับ 2.5 พันล้านตัน (เทียบเท่าน้ำมันดิบ) โดยพลังงานที่ใช้ได้แก่ ถ่านหิน 38% น้ำมัน 33% และก๊าซธรรมชาติ 8.7% การเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิลนับเป็นแหล่งกำเนิดหลักของมลพิษทางอากาศ เช่น ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และก๊าซออกไซด์ของไนโตรเจน คาดว่าปริมาณการใช้พลังงานพื้นฐานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปี พ.ศ. 2573 จะเท่ากับ 4.7 พันล้านตัน (เทียบเท่าน้ำมันดิบ) หรือเพิ่มขึ้นประมาณ 2 เท่าเมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2545 (ข้อมูลจาก International Energy Agency (IEA), World Energy Outlook 2004) ดังนั้น หากไม่มีมาตรการควบคุมที่มีประสิทธิภาพแล้ว ปริมาณการระบายสารมลพิษทางอากาศก็จะเพิ่มสูงขึ้นด้วย

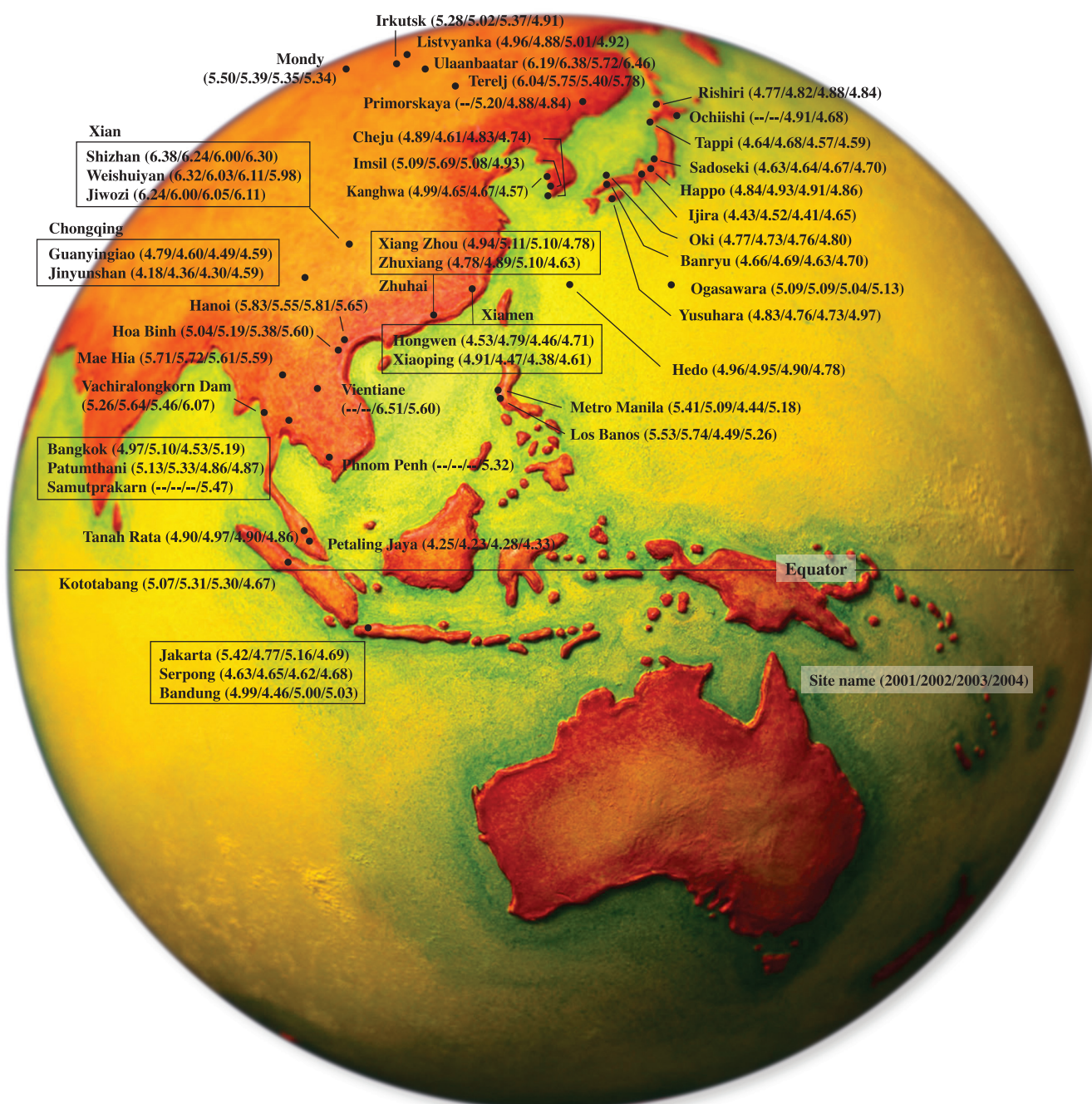

รูปที่ 1 แนวโน้มการใช้พลังงานพื้นฐาน (ทั้งหมดและต่อคน) ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ที่มา : BP, Statistical Review of World Energy 2004, World Bank, World Development Indicators 2005, *US EIA International Energy Annual 2002

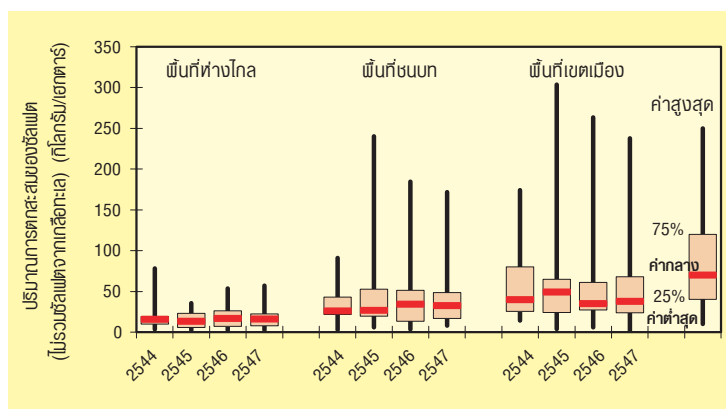
1.3 แนวโน้มความเป็นกรด-ด่าง และการตกสะสมของกรด

จากการติดตามตรวจสอบการตกสะสมของกรดภายใต้เครือข่ายการติดตามตรวจสอบการตกสะสมของกรดในภูมิภาคเอเชียตะวันออก (EANET) เพื่อตรวจวัดความเข้มข้นและปริมาณของสารกรดที่ตกสะสมบนพื้นโลก พบค่าความเป็นกรด-ด่างของน้ำฝนจากสถานีตรวจวัดภายใต้เครือข่าย EANET ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2547 มีค่าเฉลี่ยรายปีอยู่ระหว่าง 4.18 (สาธารณรัฐประชาชนจีน ปี พ.ศ. 2544) ถึง 6.51 (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ปี พ.ศ. 2546) ดังแสดงในรูปที่ 2

รูปที่ 2 แผนที่การกระจายตัวของค่าความเป็นกรด-ด่าง ระหว่างปี พ.ศ. 2544-2547
ที่มา : ข้อมูลจากผลการติดตามตรวจสอบของเครือข่าย EANET

กรดซัลฟูริกและกรดไนตริกเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้น้ำฝนมีสภาพเป็นกรด ส่งผลให้ค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) ของน้ำฝนลดต่ำลง ขบวนการเผาไหม้ถ่านหินและน้ำมันระบายนก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์และก๊าซออกไซด์ของไนโตรเจนออกสู่บรรยากาศและเปลี่ยนรูปเป็นกรดซัลฟูริกและสารกรดชนิดอื่นๆ ตกสะสมบนพื้นโลก กรดซัลฟูริกเป็นหนึ่งในสารประกอบสำคัญที่ใช้ประเมินการตกสะสมของกรด ข้อมูลในรูปที่ 3 แสดงให้เห็นว่าเมืองที่สำคัญบางแห่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีปริมาณการตกสะสมของซัลเฟตแบบเปียกต่อปีสูงกว่า 100 กิโลกรัม/เฮกตาร์ นอกจากการตกสะสมในรูปน้ำฝนแล้ว กรดซัลฟูริกยังถูกพัดพาไปพร้อมๆ กับก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์และซัลเฟตสู่พื้นที่อื่นๆ และอาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศได้

รูปที่ 3 ปริมาณการตกสะสมของซัลเฟตรายปีที่สถานีติดตามตรวจสอบภายใต้ EANET (ไม่รวมซัลเฟตจากเกลือทะเล : $nss-SO_4^{2-}$)

1.4 ผลกระทบจากการตกสะสมของกรดต่อระบบนิเวศ

การตกสะสมของกรดส่งผลกระทบต่อหลากหลายต่อระบบนิเวศ โดยทำให้เกิดสภาพความเป็นกรดในดินและแหล่งน้ำ รวมทั้งส่งผลกระทบต่ออาคารสิ่งก่อสร้างและมรดกทางวัฒนธรรมจากการกัดกร่อนโลหะ

คอนกรีตและหิน ซึ่งผลกระทบจากการตกสะสมของกรดได้ปรากฏขึ้นในอเมริกาและยุโรปตอนเหนือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 โดยมีการรายงานบ่อยครั้งถึงความเสียหายต่อพืชและสัตว์ในหลายพื้นที่

รูปที่ 4 ความเสียหายต่อป่าไม้ (ต้นสนนอร์เวย์) ในทวีปยุโรป (สาธารณรัฐเช็ก)

ในปี พ.ศ. 2523 เกิดเหตุการณ์ป่าไม้ถูกทำลายบริเวณพื้นที่ซึ่งเรียกว่า “Black Triangle” ซึ่งเป็นรอยต่อระหว่างประเทศโปแลนด์ สาธารณรัฐเช็กและเยอรมันนีตะวันออกเฉียงใต้ โดยพบว่าน้ำฝนเกิดสภาพเป็นกรดและป่าไม้ถูกทำลายอย่างเฉียบพลัน (Downing et al. 1997) ทั้งนี้จากการประเมินความเสียหายอาจเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น การตกสะสมของกรด โอโซน และ/หรือปริมาณไนโตรเจนของน้ำในดินเพิ่มขึ้น ร่วมกับภาวะฝนแล้งและแมลงรบกวน

รูปที่ 5 ความอ่อนไหวของสิ่งมีชีวิตน้ำจืดต่อการเปลี่ยนแปลงค่า pH ซึ่งแสดงขีดจำกัดความสามารถในการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตน้ำจืดชนิดต่างๆ โดยพบว่าสิ่งมีชีวิตหลายชนิดไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้หากค่า pH ของแหล่งน้ำมีค่าต่ำกว่า 6 และเมื่อ pH ต่ำกว่า 5 ปลาจะสูญพันธุ์ไปจากทะเลสาบ

ที่มา : Swedish Ministry of Agriculture and Environment' 82 Committee, 1982

เหตุการณ์ความเสียหายจากการตกสะสมของกรดที่มีต่อแหล่งน้ำในทวีปอเมริกาและยุโรปตอนเหนือเป็นที่ทราบกันอย่างแพร่หลาย ในช่วงทศวรรษที่ 90 (พ.ศ. 2533-2542) ได้เกิดปรากฏการณ์ “Fish Kill” ในทวีปยุโรปเชื่อกันว่ามีสาเหตุจากความเข้มข้นที่เพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากปริมาณสารกรดในแหล่งน้ำเพิ่มขึ้นจากการละลายของหิมะและน้ำฝน (รูปที่ 5)

การประเมินผลกระทบของการตกสะสมของกรดต่อระบบนิเวศจำเป็นต้องทราบความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณและผลกระทบ (dose-effect relationship) ของสารกรดและสารอาหารในสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นจำเป็นต้องประเมินผลกระทบต่อระบบนิเวศในเชิงปริมาณ คำนวณปริมาณการลดการระบายมลพิษ (amount of reduction of emission) รวมถึงการพิจารณาทางเลือกนโยบาย ต้นทุน-ประสิทธิผล (cost-effective) ที่เหมาะสมที่สุด โดยการกำหนดปริมาณการลดการระบายมลพิษมีเป้าหมายที่ระดับของสารกรดและสารอาหารซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ

1.5 ปัญหามลพิษทางอากาศข้ามแดนอื่นๆ

เป็นที่ทราบกันดีว่าการตกสะสมของกรดเป็นหนึ่งในปัญหามลพิษทางอากาศข้ามแดน และในปัจจุบัน ก๊าซโอโซนและฝุ่นละอองเป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกับสารมลพิษทางอากาศข้ามแดนอื่นๆ

ในช่วง 100 ปีที่ผ่านมา ความเข้มข้นของก๊าซโอโซนในบรรยากาศระดับผิวพื้น (Troposphere) ได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีข้อสันนิษฐานว่าการเคลื่อนที่ไปได้ระยะไกล (long range transport) ของก๊าซโอโซนและสารตั้งต้นของก๊าซโอโซนเป็นสาเหตุหลักที่ส่งผลให้ก๊าซโอโซนมีความเข้มข้นเพิ่มสูงขึ้น

ในส่วนของฝุ่นละอองอาจเคลื่อนที่ได้ระยะไกลและส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสร้างความเสียหายต่อวัสดุต่างๆ ด้วย

2. เครือข่ายการติดตามตรวจสอบการตกสะสมของกรดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง (EANET) และความสำเร็จของการดำเนินงานที่ผ่านมา

2.1 ความเป็นมาของ EANET

การจัดตั้งเครือข่ายการติดตามตรวจสอบการตกสะสมของกรดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง (EANET) นับเป็นก้าวสำคัญในการริเริ่มความร่วมมือระดับภูมิภาคของกลุ่มประเทศเครือข่าย EANET

ในระหว่างปี พ.ศ. 2536-2540 ได้มีการจัดประชุมระดับผู้เชี่ยวชาญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงจำนวน 4 ครั้ง เพื่อปรึกษาหารือเรื่องปัญหาการตกสะสมของกรดและเห็นควรให้มีการจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระดับภูมิภาคในการติดตามตรวจสอบการตกสะสมของกรด และผลจากการประชุมระดับผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว ทำให้มีการประชุมระดับรัฐบาลครั้งที่ 1 (The 1st Session of the Intergovernmental Meeting (IG) on EANET) ของเครือข่าย EANET ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2541 ทั้งนี้ EANET ได้ดำเนินกิจกรรมการติดตามตรวจสอบการตก

สะสมของกรดในระยะเตรียมการระหว่างปี พ.ศ. 2541-2543 โดยมีประเทศเครือข่าย 10 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน อินโดนีเซีย ญีปุ่น มาเลเซีย มองโกเลีย ฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) สหพันธรัฐรัสเซีย ประเทศไทย และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม จากความสำเร็จของการดำเนินงานในระยะเตรียมการรวมถึงความพร้อมที่มีมากขึ้น ในการประชุมระดับรัฐบาลครั้งที่ 2 ของ EANET ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2543 ประเทศเครือข่ายจึงเห็นควรให้ดำเนินกิจกรรมฯ อย่างสม่ำเสมอ (regular phase) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2544 เป็นต้นมาโดยประเทศกัมพูชา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้เข้าร่วมเป็นประเทศเครือข่ายในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2544 และเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2545 ตามลำดับ โดยเริ่มดำเนินกิจกรรมการติดตามตรวจสอบตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546

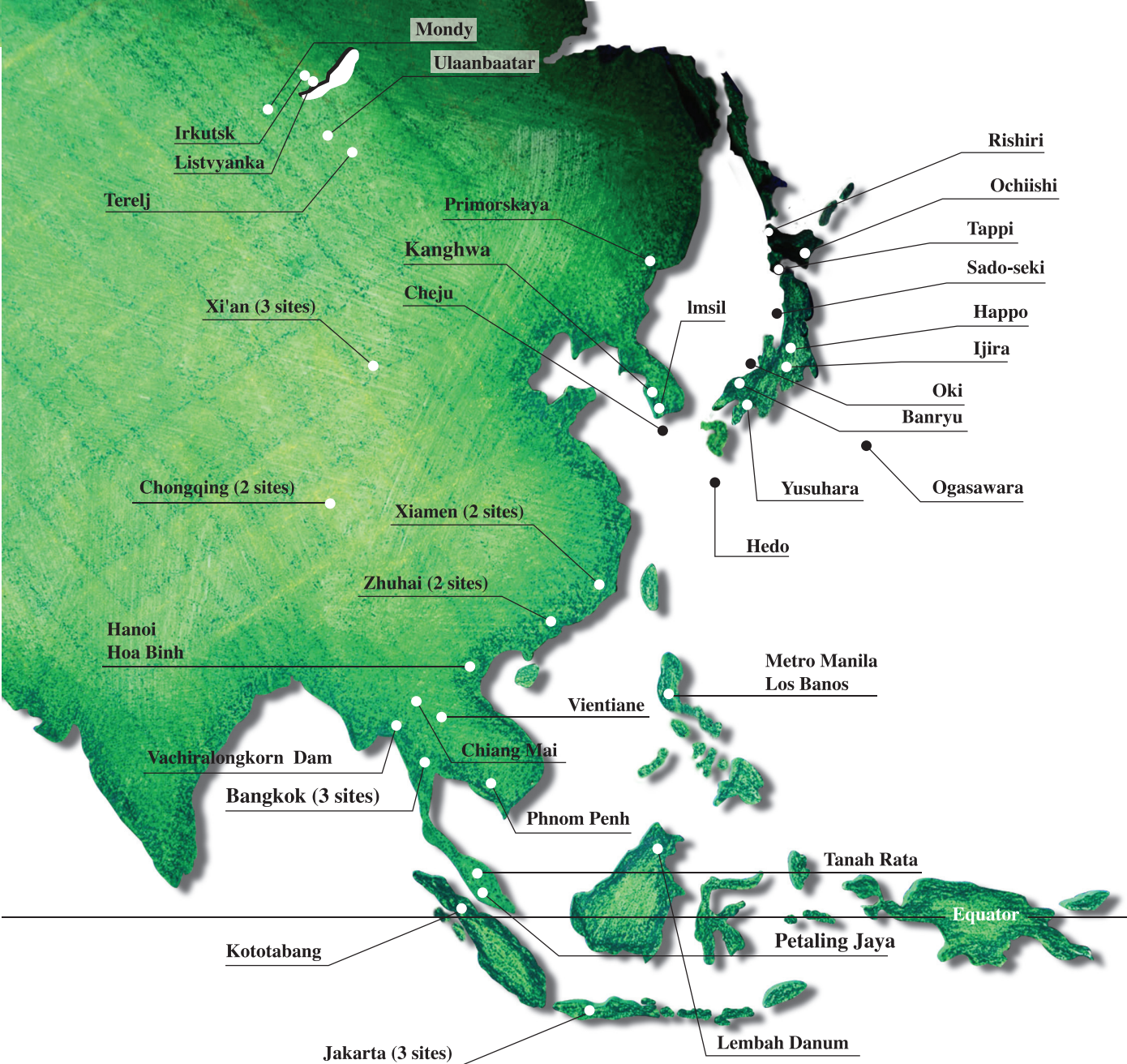
2.2 วัตถุประสงค์ของ EANET

- เพื่อเสริมสร้างความรู้ และความเข้าใจร่วมกันถึงสถานการณ์ของปัญหาการตกสะสมของกรดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง
- เพื่อนำเสนอข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และวางแผนนโยบายทั้งในระดับท้องถิ่น ในระดับประเทศและระดับภูมิภาค เพื่อป้องกัน

และลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากปัญหาการตกสะสมของกรด

- เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือในกลุ่มประเทศเครือข่าย (Participating countries) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการตกสะสมของกรด

รูปที่ 6 สถานีติดตามตรวจสอบการตกสะสมของกรดแบบเปียกของ EANET

2.3 กิจกรรมหลัก

- การติดตามตรวจสอบการตกสะสมของกรดของประเทศเครือข่าย EANET โดยใช้เทคนิคที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย ครอบคลุมสิ่งแวดล้อม 4 ด้าน ได้แก่ การตกสะสมแบบเปียก การตกสะสมแบบแห้ง การตกสะสมของกรดในดินและพืช และการตกสะสมของกรดในแหล่งน้ำ ดังแสดงในรูปที่ 6 สถานีติดตามตรวจสอบการตกสะสมของกรดแบบเปียกของ EANET
- การรวบรวม ประเมินผล เก็บรักษาและจัดเตรียมข้อมูลผลการติดตามตรวจสอบ
- ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการควบคุมคุณภาพ (QA/QC) เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลผลการติดตามตรวจสอบที่มีคุณภาพสูง
- การเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากร รวมถึงการจัดฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ
- ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัย และการสร้างความตระหนักให้ประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการตกสะสมของกรด

2.4 พลัสแอดดิก

จากการดำเนินกิจกรรมของ EANET ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีผลสัมฤทธิ์อย่างชัดเจน เช่น ข้อมูลผลการติดตามตรวจสอบซึ่งแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ของปัญหาการตกสะสมของกรดและผลกระทบ การพัฒนาศักยภาพในการติดตามตรวจสอบของประเทศเครือข่าย การพัฒนาวิธีติดตามตรวจสอบที่เป็นมาตรฐานเดียวกันและกิจกรรมการควบคุมและประกันคุณภาพ (QA/QC) เป็นต้น โดยตัวอย่างกิจกรรมที่สำคัญๆ มีดังนี้

- การพัฒนาเอกสารทางเทคนิค (Technical documents) ที่เกี่ยวกับการตกสะสมของกรด

เอกสารแนวทางและคู่มือในการติดตามตรวจสอบการตกสะสมของกรดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จัดทำขึ้นโดยใช้ข้อมูลล่าสุดทางด้านวิทยาศาสตร์และประสบการณ์ในการดำเนินงานของ EANET เพื่อใช้เป็นเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ รวมถึงได้พัฒนาจัดทำเอกสารประกอบการฝึกอบรมเรื่องการตกสะสมของกรด การติดตามตรวจสอบดินและแหล่งน้ำ และการบริหารจัดการข้อมูล

- การตีพิมพ์รายงานข้อมูลผลการติดตามตรวจสอบประจำปี (Annual Data Reports)

ข้อมูลผลการติดตามตรวจสอบการตกสะสมของกรดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เครือข่าย EANET ได้ถูกรวบรวม ตรวจสอบความถูกต้องและตีพิมพ์เป็นรายงานประจำปีโดยศูนย์เครือข่าย EANET (NC) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ทั้งนี้สามารถสืบค้นรายงานผลข้อมูลได้จากเว็บไซต์ของ EANET

- การดำเนินโครงการเปรียบเทียบคุณภาพการวิเคราะห์ตัวอย่างระหว่างห้องปฏิบัติการ (Inter-laboratory Comparison Projects)

เป็นหนึ่งในกิจกรรมด้าน QA/QC ของ EANET ที่ได้ดำเนินการเป็นประจำทุกปี โดยศูนย์เครือข่ายของ EANET จะจัดส่งตัวอย่างสังเคราะห์ที่ทราบความเข้มข้นให้กับห้องปฏิบัติการภายใต้เครือข่าย

EANET ทำการวิเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบความถูกต้องและความแม่นยำในการวิเคราะห์ตัวอย่างของแต่ละห้องปฏิบัติการด้วยการประเมินผลข้อมูลการวิเคราะห์ตัวอย่างสังเคราะห์ดังกล่าว รวมถึงเป็นการสร้างโอกาสในการปรับปรุงคุณภาพข้อมูลผลการติดตามตรวจสอบด้วย

- การเสริมสร้างศักยภาพด้านเทคนิควิชาการให้แก่ประเทศในเครือข่าย

ศูนย์เครือข่ายของ EANET ได้จัดส่งคณะผู้เชี่ยวชาญไปยังประเทศเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอเพื่อปฏิบัติงานในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ ให้คำแนะนำด้านเทคนิควิชาการและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารล่าสุดด้านเทคนิควิชาการ นอกจากนี้ยังให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนด้านเทคนิควิชาการสำหรับโครงการฝึกอบรมระดับประเทศที่เกี่ยวข้องกับการติดตามตรวจสอบการตกสะสมของกรดเมื่อมีการร้องขอ

- โครงการศึกษาวิจัยร่วม (Joint Research Projects)

ศูนย์เครือข่ายของ EANET ได้ดำเนินโครงการศึกษาวิจัยร่วมในหลากหลายสาขาวิชาซึ่งเกี่ยวข้องกับการตกสะสมของกรดและผลกระทบของการตกสะสมของกรดในประเทศมองโกเลีย สหพันธรัฐรัสเซีย สาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) และประเทศไทย

- การดำเนินโครงการความร่วมมือเพื่อสร้างความตระหนักรู้ด้านปัญหาการตกสะสมของกรดแก่สาธารณชน (Joint Projects on Public Awareness)

ศูนย์เครือข่ายของ EANET ได้ร่วมกับบางประเทศในเครือข่าย EANET พัฒนาเอกสารเผยแพร่ และ/หรือวีดิโอเทปที่เกี่ยวข้องกับการตกสะสมของกรด โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา และได้มีการจัดประชุมเชิง

ปฏิบัติการเรื่อง Public Awareness for Acid Deposition Problems เป็นประจำทุกปี

- การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning)

ในปี พ.ศ. 2545 ศูนย์เครือข่ายของ EANET ได้ร่วมกับ Institute for Global Environmental Strategies (IGES) พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) เรื่องปัญหาการตกสะสมของกรดเพื่อสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยสามารถใช้ประโยชน์จากซอฟต์แวร์เพื่อการศึกษานี้ได้ทางเว็บไซต์ของ EANET

จากการดำเนินโครงการดังกล่าว ประเทศเครือข่ายได้รับความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่หลากหลาย และได้พัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ เช่น การแลกเปลี่ยนข้อมูลผลการติดตามตรวจสอบซึ่งแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ของปัญหาและผลกระทบของการตกสะสมของกรด การเสริมสร้างศักยภาพการติดตามตรวจสอบและกิจกรรมการควบคุมและประกันคุณภาพ (QA/QC) ด้วยวิธีที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการจัดการกับปัญหามลพิษทั้งในระดับประเทศ และระดับภูมิภาคร่วมกันต่อไป

- ความสำเร็จในระดับประเทศ

ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีมาตรการติดตามตรวจสอบและควบคุมปัญหามลพิษทางอากาศในประเทศของตนเอง ได้แก่ การจัดตั้งเครือข่ายการติดตามตรวจสอบคุณภาพอากาศในระดับท้องถิ่น การกำหนดมาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศและมาตรฐานการระบายมลพิษจากแหล่งกำเนิดชนิดต่างๆ การปรับปรุงคุณภาพเชื้อเพลิงและการริเริ่มควบคุมการระบายมลพิษจากแหล่งกำเนิดอุตสาหกรรมและยานพาหนะ นอกจากนี้ยังได้ดำเนินการมาตรการต่างๆ ที่สอดคล้องกับข้อตกลงระดับภูมิภาคและนานาชาติที่เกี่ยวข้องกับปัญหามลพิษทางอากาศและการปกป้องชั้นบรรยากาศ

รูปที่ 7 ผลการดำเนินโครงการเปรียบเทียบคุณภาพการวิเคราะห์ ตัวอย่างระหว่างห้องปฏิบัติการ (ปี พ.ศ. 2541-2547)

3.2 มาตรการควบคุม (Regulatory Measures)

หลายประเทศได้กำหนดมาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศและมาตรฐานการระบายมลพิษจากแหล่งกำเนิดประเภทต่างๆ เช่น โรงไฟฟ้า โรงงานอุตสาหกรรมและยานพาหนะ นอกจากนี้ยังได้นำระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) และ/หรือการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยการแบ่งเขตการใช้พื้นที่ตามกิจกรรม (zoning) มาประยุกต์ใช้เพื่อประกอบการตัดสินใจดำเนินโครงการอุตสาหกรรม และโครงการพัฒนาอื่นๆ ด้วย

3.3 มาตรการด้านการเงิน (Fiscal Measures)

มาตรการจูงใจ/บังคับด้านการเงินในรูปของภาษี สัมปทาน และการให้เงินอุดหนุนได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในบางประเทศเพื่อควบคุมระดับมลพิษให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานและเป็นไปตามข้อกำหนดการควบคุมมลพิษ เช่น การเก็บภาษีตามปริมาณการระบายมลพิษ (เช่น สารอันตรายประชาชนจีน) และมาตรการจูงใจในการใช้เชื้อเพลิง เทคโนโลยี และผลิตภัณฑ์สะอาดสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือทางการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นการแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายมลพิษที่ระบายออกจากแหล่งกำเนิด (emission trading) และการได้รับสิทธิพิเศษด้านราคาสำหรับผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมจัดว่าเป็นหนึ่งในเครื่องมือด้านการเงินด้วย ในขณะที่บทบาทของภาคเอกชนในการพัฒนาเศรษฐกิจมีมากขึ้น ประกอบกับมีข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายและข้อกำหนดต่างๆ จึงควรใช้มาตรการด้านกฎหมายและมาตรการด้านการเงินร่วมกัน

3.4 เทคโนโลยีทางเลือก (Technological Options)

เทคโนโลยีการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งถูกใช้อย่างแพร่หลายในภูมิภาค เป็นการแสดงถึงการอนุรักษ์พลังงาน และการควบคุมมลพิษทางอากาศอย่างหนึ่ง ในขณะเดียวกันหลายประเทศได้นำมาตรการด้านเทคโนโลยีในการควบคุมมลพิษทางอากาศมาใช้มากขึ้น ได้แก่ การติดตั้งอุปกรณ์ เช่น เครื่องดักตะกอนฝุ่นด้วยไฟฟ้าสถิต เครื่องดักฝุ่นด้วยถุงกรอง ระบบดักก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ในโรงไฟฟ้า และการติดตั้ง catalytic converters ในยานพาหนะ

ในบางประเทศ (ประเทศญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) ได้ตัดสินใจใช้นโยบายเปลี่ยนแปลงชนิดเชื้อเพลิง โดยหันมาใช้เชื้อเพลิงทางเลือก เช่น ก๊าซปิโตรเลียมเหลว เพื่อลดการใช้ถ่านหินและน้ำมัน และในบางประเทศ (สาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศญี่ปุ่น) ได้นำเทคโนโลยีพลังงานสะอาดมาใช้ เช่น การเผาไหม้ด้วยเทคนิคฟลูอิดไดซ์เบด ซึ่งช่วยลดการระบายมลพิษสู่สิ่งแวดล้อม

4. กรอบนโยบายและทิศทางในอนาคต

4.1 กรอบความร่วมมือ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมหลายด้าน อาจเกิดขึ้นในระดับท้องถิ่นและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขในระดับประเทศ ในขณะที่ปัญหาการตกสะสมของกรดเป็นหนึ่งในปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับภูมิภาคและระดับโลก ซึ่งจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือในการแก้ไขจัดการจากหลายระดับ

กรอบความร่วมมือซึ่งสามารถใช้เป็นตัวอย่างอ้างอิงในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ในปี พ.ศ. 2522 ทวีปยุโรปและอเมริกาเหนือได้เกิดความร่วมมือภายใต้สนธิสัญญา “Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution (CLRTAP)” เพื่อจัดการกับปัญหามลพิษทางอากาศข้ามแดน ในปี พ.ศ. 2535 ที่ประชุม United Nations Conference on Environment and Development ได้พิจารณารับรอง Agenda 21 ซึ่งได้เสนอแนะให้แบ่งปันประสบการณ์ของทวีปยุโรปและอเมริกาเหนือแก่ภูมิภาคอื่นๆ ของโลก

รวมถึงสนับสนุนให้มีความร่วมมือระดับภูมิภาคเพิ่มเติมเพื่อจัดการปัญหามลพิษทางอากาศข้ามแดน กลุ่มประเทศอาเซียนได้ร่วมกันจัดตั้งข้อตกลงอาเซียนเพื่อแก้ไขปัญหาหมอกควันข้ามแดน กลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้ได้ดำเนินโครงการแก้ปัญหามลพิษทางอากาศข้ามแดนภายใต้ปฏิญญา “Malé Declaration” และโครงการ “Long-Range Transboundary Air Pollutants (LTP)” ได้ก่อให้เกิดความร่วมมือในการศึกษาวิจัยเพื่อวิเคราะห์ถึงสถานการณ์มลพิษทางอากาศข้ามแดนใน 3 ประเทศของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ การดำเนินงานบางโครงการนอกจากจะสามารถลดมลพิษทางอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้วยังช่วยลดก๊าซเรือนกระจกด้วย รายละเอียดกรอบความร่วมมือที่สำคัญระดับภูมิภาคและนานาชาติได้แสดงไว้ในตารางด้านล่าง

ตาราง แสดงกรอบความร่วมมือที่สำคัญในระดับภูมิภาคและนานาชาติเพื่อปกป้องชั้นบรรยากาศ

ความร่วมมือระดับภูมิภาค/นานาชาติ		เรื่อง	ประเทศสมาชิก
ข้อตกลงระดับนานาชาติ	อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (UNFCCC) พิธีสารเกียวโต	การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	ทั่วโลก
	อนุสัญญาเวียนนา พิธีสารมอนทรีออล	การทำลายชั้นบรรยากาศโอโซน	ทั่วโลก
ข้อตกลงระดับภูมิภาค	ข้อตกลงอาเซียนเพื่อแก้ไขปัญหาหมอกควันจากหมอกควันข้ามแดน	มลพิษจากหมอกควัน	ประเทศกลุ่มอาเซียน
	อนุสัญญาว่าด้วยมลพิษทางอากาศข้ามแดนระยะไกล (CLRTAP)	มลพิษทางอากาศข้ามแดน	ยุโรป อเมริกา แคนาดา และอื่นๆ
ปฏิญญาระดับภูมิภาค	ปฏิญญามาเล	มลพิษทางอากาศข้ามแดน	เอเชียใต้
	ปฏิญญากันยูอัส	มลพิษทางอากาศข้ามแดน	ลาตินอเมริกา
	ปฏิญญามาบูโต (ร่าง)	มลพิษทางอากาศข้ามแดน	แอฟริกาใต้
เครือข่าย	เครือข่ายการติดตามตรวจสอบการตกสะสมของกรดในภูมิภาคเอเชียตะวันออก (EANET)	การตกสะสมของกรด	เอเชียตะวันออก
โครงการ	สารมลพิษทางอากาศข้ามแดนระยะไกลในเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ (LTP)	มลพิษทางอากาศข้ามแดน	จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้

UNFCCC : United Nations Framework Convention on Climate Change

CLRTAP : Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution

LTP : Long-range Transboundary Air Pollutants in Northeast Asia

4.2 การสนับสนุนด้านการเงิน

การพัฒนา EANET

ที่ประชุมระดับรัฐบาลครั้งที่ 5 ของ EANET (IG5) เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2546 ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการด้านการเงินอย่างมั่นคงเพื่อการดำเนินงานของ EANET ในระยะยาว จึงได้ให้ความเห็นชอบข้อตกลงการจัดการด้านการเงินของ EANET โดยมีเนื้อหาระบุว่า “ประเทศเครือข่ายควรพยายามสนับสนุนค่าใช้จ่ายของสำนักเลขาธิการเครือข่ายด้วยความสมัครใจตามอัตราที่มีส่วนร่วมที่องค์การสหประชาชาติกำหนดไว้ (fully UN assessment scale-based burden sharing) เริ่มตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2548 เป็นขั้นตอนแรก และหลังจากนั้น 3 ปี ควรทบทวนประสิทธิภาพและความโปร่งใสของศูนย์เครือข่าย เพื่อสำรวจความเป็นไปได้ในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายการดำเนินงานกิจกรรมของศูนย์เครือข่าย”

เงินสนับสนุนจากภายนอก

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ประเทศเครือข่ายจะร่วมกันสนับสนุนค่าใช้จ่ายของ EANET โดยไม่ได้แสวงหาเงินสนับสนุนจากภายนอก ทำให้แต่ละประเทศดำเนินกิจกรรมตามศักยภาพและลำดับความสำคัญของตน ดังนั้นการริเริ่มพัฒนา EANET ในอนาคต จึงควรแสวงหาเงินสนับสนุนจากภายนอกทั้งจากภาครัฐบาลของประเทศเครือข่ายและจากองค์กรสนับสนุนด้านการเงินระหว่างประเทศและภาคเอกชนด้วย

เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินสนับสนุน ควรจะต้องเน้นย้ำให้เห็นว่าความพยายามประสานความร่วมมือในกลุ่มประเทศเครือข่าย EANET ได้นำมาซึ่งผลประโยชน์อย่างมากมายต่อทั้งประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาแล้วในการต่อสู้กับปัญหามลพิษทางอากาศในประเทศตนเองซึ่งเป็นปัญหารุนแรงในเมืองใหญ่หลายแห่ง จากความร่วมมือดังกล่าวข้างต้นประเทศต่างๆ สามารถสร้างเสริมศักยภาพของตนเองในการติดตามตรวจสอบ ในด้านแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ ในการพัฒนาและจัดทำบัญชีการระบายมลพิษ และการบริหารจัดการคุณภาพอากาศได้

4.3 บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร

เป็นที่ทราบกันดีว่าปัญหาการตกสะสมของกรดอาจกลายเป็นปัญหาสำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้บริหารจึงควรมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำสนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว

นอกจากปัญหามลพิษทางอากาศที่สำคัญในปัจจุบันของกลุ่มประเทศภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว ผลกระทบจากการตกสะสมของกรดที่เพิ่มสูงขึ้นในภูมิภาคนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาที่รุนแรงในอนาคตอันใกล้ได้

ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำสนับสนุนการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างความตระหนักถึงปัญหาการตกสะสมของกรด และการส่งเสริมสนับสนุนการริเริ่มในระดับประเทศและระดับภูมิภาค เพื่อให้เกิดมาตรการจัดการกับปัญหาการตกสะสมของกรดอย่างเหมาะสม

จากความสำเร็จในการดำเนินงานของ EANET ที่ผ่านมา ผู้บริหารอาจพิจารณาความเป็นไปได้ในการเสริมสร้าง EANET ให้มีความเข้มแข็งต่อไป โดยการจัดทำข้อตกลงระดับภูมิภาคที่เหมาะสม

การจัดตั้ง EANET ถือเป็นส่วนสำคัญในการริเริ่มความร่วมมือระดับภูมิภาคของกลุ่มประเทศเครือข่าย เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจถึงสถานการณ์การตกสะสมของกรด และจัดเตรียมข้อมูลประกอบการตัดสินใจสำหรับผู้บริหาร การดำเนินกิจกรรมของ EANET ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้มีผลสัมฤทธิ์อย่างชัดเจนในหลายด้าน เช่น ข้อมูลผลการติดตามตรวจสอบซึ่งแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ของปัญหาการตกสะสมของกรดและผลกระทบ การพัฒนาศักยภาพในการติดตามตรวจสอบของประเทศเครือข่าย การพัฒนาวิธีติดตามตรวจสอบที่เป็นมาตรฐานเดียวกันและกิจกรรมการควบคุมและประกันคุณภาพ (QA/QC) ทั้งนี้ควรมีการพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมการติดตามตรวจสอบและศึกษาวิจัยของ EANET อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านความ

ถูกต้องของข้อมูล และการเพิ่มจำนวนสถานติดตามตรวจสอบเพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค

ผ่านกิจกรรมของ EANET เพื่อประโยชน์ในการจัดการปัญหาดังกล่าวทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค

การประชุมระดับรัฐบาลครั้งที่ 6 ของ EANET (IG6) ได้เห็นชอบให้พัฒนาและจัดทำแผนปฏิบัติงานระยะเวลา 5 ปีของ EANET โดยหนึ่งในเป้าหมายที่สำคัญเพื่อเสริมสร้างให้นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของ EANET มีความเข้มแข็งมากขึ้น และเห็นชอบให้ศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดทำข้อตกลงระดับภูมิภาคที่เหมาะสมเพื่อสร้างพื้นฐานที่ดีในการสนับสนุนด้านการเงิน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา EANET ต่อไปในอนาคต

การติดตามตรวจสอบ วิเคราะห์ผล และมาตรการต่างๆ ในเรื่องการตกสะสมของกรดสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค ทรัพยากรบุคคลที่ผ่านการฝึกอบรมและเสริมสร้างศักยภาพด้านเทคนิควิชาการโดยเครือข่าย EANET เพื่อพัฒนาปรับปรุงการติดตามตรวจสอบและวิเคราะห์ตัวอย่างการตกสะสมของกรด สามารถนำความรู้ที่ได้มาช่วยพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการคุณภาพอากาศของประเทศเครือข่ายได้

การเสริมสร้างพื้นฐานของ EANET ในรูปของการจัดทำข้อตกลงระดับภูมิภาคที่เหมาะสม จะช่วยส่งเสริมให้หน่วยงานผู้ให้เงินสนับสนุนเข้าใจถึงความจำเป็นและความเป็นไปได้ในการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องของประเทศเครือข่าย รวมถึงช่วยให้การได้รับเงินสนับสนุนง่ายมากยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงความจำเป็นและความสำคัญของกิจกรรม EANET ผู้บริหารควรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของ EANET ทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ

เป็นที่ทราบกันดีว่า EANET ประสบผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตกสะสมของกรดทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค ดังนั้นผู้บริหารจึงควรใช้ประโยชน์จากศักยภาพที่สร้างขึ้น

เอกสารอ้างอิง :

1. International Energy Agency, World Energy Outlook, 2004.
2. BP, Statistical Review of World Energy, 2004.
3. World Bank, World Development Indicators, 2004.
<http://www.worldbank.org/data/wdi2005/index.html>
4. US EIA International Energy Annual, 2002.
5. World Resources Institute, World Resources 1998-99:
Environmental change and human health.
6. Swedish Ministry of Agriculture and Environment' 82
Committee, 1982.
7. Handbook for the 1979 Convention on Long-Range
Transboundary Air Pollution (CLRTAP) and its protocols,
2004.
8. Summaries and Proceedings of Intergovernmental
Meetings and Scientific Advisory Committee of EANET,
2000-2004.

เครือข่ายการติดตามตรวจสอบการตกสะสม
ของกรดในภูมิภาคเอเชียตะวันออก
Acid Deposition Monitoring
Network in East Asia
<http://www.eanet.cc>

สำนักเลขาธิการ EANET
Secretariat
United Nations Environment Programme
Regional Resource Centre for Asia and
the Pacific (UNEP, RRC.AP)
สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย
ชั้น 3 อาคาร Outreach Building
ตู้ ปณ. 4 อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120
โทร. +66-2-524-5366 / 524-6244
โทรสาร +66-2-516-2155 / 524-6233
<http://www.rrcap.unep.org>

ศูนย์เครือข่าย EANET
Network Center
Acid Deposition and Oxidant Research Center (ADORC)
1182 Sowa, Niigata-shi, 950-2144, Japan
โทร. +81-25-263-0550
โทรสาร +81-25-263-0566
<http://www.adorc.gr.jp>

ศูนย์ประสานงานประเทศไทย
National Focal Point
กรมควบคุมมลพิษ
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
92 ซอยพหลโยธิน 7 ถนนพหลโยธิน
แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทร. +66-2-298-2393-5
โทรสาร +66-2-298-2392
<http://www.pcd.go.th>